

Klubkrónika

Több mint hét éve már... keskeny pallókon egyensúlyozva, fejünket behúzáva a bolthajtások ívei alatt, laposúvegekkel melegítve magunkat, téglákkal teli talicskákat egyensúlyozunk a pincében. A lányok bekötött fején rétegben a por, fenekükön feszül a farmernadrág, a sürgés-forgásban. Azt mondogatjuk, félíg komolyan, félíg tréfásan: ha ez a klub kész lesz, minket különleges jogok illetnek majd meg. Elkezdjük az egyetemet, elkezdjük építeni a klubját.

Azután 1973 tavasza. Óriási szenzáció: elkészült, megnyílt a József Attila Tudományegyetem KISZ-klubja. Nagy nekibuzdulás. Csoda-e: már kezdetben igen figyelemreméltó eredmények. Nyilván az újdonság erejéből, de valószínűleg személyes szempontok szintén szerepelt játszottak: ilyen is van már, ugyan mi mindent lehet ott csinálni? Gazdag program, nagy nevek: hírfelén magasra szökő színvonalgörbe — az első hullámhegyet jelentette az első korszak.

Később... változott a vezetőség, új igazgató került a klub élére, egy év múlva újabb. Anélkül, hogy az egyszemélyi vezetést abszolútizálnánk, az alkalmatlan jelző alól nem menthetjük fel őket. Egyre több lett az üresjárat, „ad hoc”-programok, szervezatlenség, a vezetőség fejére nőtt rendezőgárda, viták jeleztek a második, „völgyes” periódust.

A fél évtized utolsó fázisáról szólva már önmagunkat kellene ismételnünk. Jó fél éve írtunk e hasábkön a JATE-klub általános közművelődési funkciójáról. Mert az utóbbi egy-másfél

év alatt eddig emelkedett fel ismét a képzelt színvonalgrafikon vonala. Országos hírűvé vált az intézmény, a műsorszolgáltató jelleg megtartásával igazán klubszervé vált: az úgynevezett szakmai csoportok létrehozásával városi szintűvé nőtt a hallgatóságot aktivizáló közművelődési munka. Ami egy több éve elhasznált, lecsúszott, csupán ivós-discós, többé-kevésbé felszínes klubot tett igazán Klubbá, helyezte vissza eredeti rangjára. Az idei májusi programfüzetben, a Klubviszhang című rovatban, ilyeneket írtak erről: „Mindaz, amit mostanában a klub ad és adhat az egyetem hallgatóságának, a kezdeti idők nagy nekibuzdulásában produkált, a JATE klubját országos hírűvé tevő színvonalra emelkedett.” Az egyetem KISZ-bizottsága a KISZ KB vörös vándoraszalját kapta. Egy szóval: a második hullámhegy...

És most? 1978 december eleje óta a klub technikai okok (felújítás) miatt zárva, de ez a tény „krachot” (és szellemi felújításigényt) is szimbolizál. A legutóbbi vezető, aki a fél évtized négy igazgatója közül a leghosszabb időt töltötte itt, és a legnagyobb eredményeket produkálta, eltávozott.

Az októberi programfüzetben olvashattuk dr. Csernus Sándornak, az egyetem KISZ-titkárnak véleményét: „A színvonal megőrzése érdekében az irányító állami és társadalmi szerveknek a továbbiakban is komoly erkölcsi támogatást kell adniuk, s meg kell találni az anyagi segítségnyújtás lehetőségét is.” A korábbi vezetők, a klub körül tevékenykedők szerint ez a támogatás nem volt igazán

mély és komoly: igazában csak apró-cseprő adminisztratív dolgok számítottak fontosnak, nem volt rugalmas az irányítás. Az igazán tartalmi jellegű kérdések csak annyiban számítottak: legyen valami, csak ne „balhé”. Az anyagi kérdések föltöbbségét egészségtelen utóhatásaként a kultúra egyszerű munkásai így magukra hagyottak érezték magukat, érdektelenségre, közönyre panaszokdakt. Az egyetem anyagi lehetőségei korlátozottak ugyan, de jobb csoportosítással, s kicsit több jóakarattal, „lezserséggel” többet és hatékonyabban lehetett volna segíteni. A nemtörődömség, és ezzel párhuzamosan a szervezatlenség, bizonyos mértékben a hullámhegyeket is végigkísérte.

Igy az egyik fél. A másik szerint? Mindenekelőtt tisztázni kell, hogy az egyetem gazdasági és állami vezetése csak látszólag olyan egység, amilyennek gondolnánk. Az állami vezetés támogatja a klub tartalmi-érdeki munkáját, a gazdasági vezetésről távolról sem lehetne ezt ilyen egyértelműen kijelenteni. Sőt! Hivatkozhatunk a szigorú gazdasági rendelkezésekre, de tudni kellene: magas színvonalú kulturális munka még soha, sehol sem „termelt” — hosszabb távon — merevséggel, rugalmatlansággal. Receptet adni nem lehet, csak konstataálni a helyzetet; mindaz, amivel éveken át gyenge és kiváló klubvezetők évszázadok küszködtek, a jövőben (hogy a sajnós szükségszerű visszacsúszás legalább ne legyen olyan nagy és annyira tartós) ne irritálja annyira a klubért tenni akaró, lelkes és lelkiismeretes fiatalokat. Egyéb, feszültségekkel terhes ellentmondásokra sem ártana jobban figyelni: a klub hivatalosan KISZ-klub. Fenntartása, funkciója jóval több: állami. A KISZ-bizottsággal folytatott, olykor ádáz és elkéseredett viták-veszekedések is a klubkrónikához tartoznak.

Folytathatnánk a sort. Hiszen egy országos hírnevének örvendő, szakmailag is tekintélyes eredményeket felmutató klub sorsa, enyhén szólva, nem lehet közömbös...

Domonkos László

Történetek, kísérletek filmszalagon

A Dél-alföldi Filmszemlére, melyet Gyulán rendeznek januárban, s az áprilisi országos amatőrfilmszemlére készül a Juhász Gyula Művelődési Központ amatőrfilmszemléi klubja. Afféle házsi selejtezőnek számított tehát a klubtagok péntek esti bemutatkozása, versenye. Kilenc amatőrfilmes hozta el ideen készült úti, dokumentum- és rövid játékfilmjeinek javát; alkotásaik többsége most vizsgázott először közönség, illetve bíráló bizottság előtt.

Tizenöt film — a szám önmagában is jelzi, hogy eredményes esztendő hagynak maguk mögött a szegedi amatőrfilmesek. Sokkal inkább jellemezhető azonban a klubtagok igyekezete annak elemzésével, miként rögzítik filmszalagra ötleteiket, s hogyan hatnak alkotásaik közönségükre.

Igényesebb forgatókönyvek, az amatőrfilmszemlék mesterséges fogásainak egyre biztosabb ismerete, a filmes kifejezőmód elsajátítása — általában így jellemezhetők a klubbeli műhelymunka legfrissebb termékei. Egy-egy alkotóról szólva illendő azt is hozzáfűzni: gondolati gazdagság, operatőri-rendezői tehetséggel fűszerezve. Hiszen például Kiss Károly, aki Ablak című játékfilmjével nyerte meg a klub háziVERSENYÉT, szinte mindent tud már dramaturgiáról, színészvezetéstől, technikáról; groteszk vagy ironikus kontórsba bújtatott történetei nemcsak a néző szórakoztatását szolgálják, hanem arra is készítik, hogy a felvázolt életformáról véleményt is mondjon.

A második helyezett Péter

László Libera me és A hajó címmel bemutatott két filmje igazán filmes gondolkodásra vall. A fekete-fehér technikával készült Libera me egy közúti baleset krónikájából nő megrázó erejű dokumentum, a motorizáció áldozatainak gyászmiséjévé. Másik filmjében a gyermeki tisztaság és brutalitás ütközőpontjait fedez fel, játékfilmes eszközökkel, sikeresen.

Tarjányi Béla harmadik díjjal jutalmazott játékfilmje, a Homokterápia egyszerű alapötletre épül — reumás lábakra legjobb gyógyír, ha strandoló ifjú hölgyek után futkos a sajgó végtagok tulajdonosa — ám az ötletből tucatnyi kedves, emberi pillanatot bont ki a szerző, s szereplőit — szintén tehetséges amatőröket! — úgy mozgatja, hogy még a két nem, a két korosztály jellemzőiről is van mondanivalója. Vági László a „szakma” valamennyi fogását, a filmeszés minden rejtelmét — hivatásosokhoz is méltóan — ismeri, használja is ezeket kísérletnek szánt filmjeiben, melyekért a verseny egyik rendezői-operatőri különdíját kapta. Ugyancsak ritka erény amit Hencz Alajos mutat föl, szintén külön díjjal jutalmazott Tavasz szél című filmjében. A természet igazából csak olyan mániákus szenvedéllyel, szeretettel mutatható meg, mint az övé. S ami a képsort filmmé teszi — az arányérzékéről árulkodó szerkesztés — nos, ez ugyancsak dicséretes tulajdonság, mely megkülönbözteti őt a természetet, tájat „egy az egyben” filmezőktől.

P. K.

Honvédségi szakmunkástanulói ösztöndíj

Tiszthelyettesnek jelentkezhetnek a szakmunkásképző intézetek tanulói. A Honvédelmi Minisztérium azok jelentkezését várja, akik vonzódnak a katonai életphátá és tiszthelyettesi hivatás iránt, vállalják, hogy a szakmunkásképzés megszerzése után elvégzik a tiszthelyettesi iskolát, majd a Magyar Néphadseregben tiszthelyettesként szolgálatot teljesítenek.

A jelentkezés feltételei: magyar állampolgárság, büntetlen és feddhetetlen előélet, erkölcsi-politikai megbízhatóság, egészségi alkalmasság, az előírt tantárgyakból — magyar, matematika és mértan, fizika, kémia, történelem, valamint gyakorlati tárgyak — legalább jó (4-es) tanulmányi eredmény. Szükséges a szülő vagy gondviselő beleegyezése is.

Az ösztöndíj elnyerésére a gépszerező, a szerszámkészítő, a villanyszerelő, a mechanikai műszerész, a távközlés-technikai hálózatszerelő, és a gépi forgácsoló szakmákban tanulók pályázhatnak a megfelelő jelentkezési lap kitöltésével.

A jelentkezési lapot a szak-

— Az ember fogja a csomagját, megindul a kijárat felé. Kilép a kapun, ráérősen megy az utcán; hadd rohanjanak a többiek, várja őket a munka, a család, a szerető.

— Engem nem vár senki. Hová sietnék? Amikor először ültettek le, nős voltam. De az asszony nem várt meg, odébbállt. Igaza volt. Megfogadtam én sokszor, hogy nem iszom, aztán mégsem így történt. Ha részeg voltam, mindig csináltam valami hülyeséget. Loptam, mert kellett a pénz italra. Rajta vesztettem. Nekivágtam a hátnak, elkaptak. Ütem is érte. Kiszabadultam, s egyszer megint rájött a mehetnének. Egyenesen a kocsmából indultam útnak. Igazoltattak, persze nem volt útlevélem. Összevissza jó néhány évet töltöttem Sopronkőhidán.

... És most ismét útban vagyok — hazafelé.

Szabadulás után nehéz az életbe visszatalálni. Van, aki nem is tesz érte sokat, van, aki már odabenn megfogadja: soha többet visszakerülni, ezután minden másképp lesz. Van, akinek a család, a szülők, a barátok segítenek az „akklimatizálódásban”. Másoknak egyedül kell megtenniük az első lépéseket.

A társadalom a maga eszközeivel igyekszik támogatni a „lábadozókat”, „mankót” kinnál a megkapaszkodáshoz. Az 1976-ban életre hívott utógondozási rendszerével, a kérve-kérletlenül felkínált hivatásos pártfogói apparátussal próbálja — több, kevesebb sikerrel — a normális élet menetébe visszaterelni a társadalom törvényeinek megszegőit.

Sopronkőhida, Márianosztra — és a többi — nem jó ajánlólevél. Epeszű ember nem is dicsekszik vele. De eltitkolni — legalábbis az újrakezdéskor — lehetetlen. Az első napok a hétköznapi élet, a munka „kellékeinek” beszerzésével telnek: szükség van személyi igazolványra, munkakönyvre, munkahelyre és lakásra, na és tanácsra, emberi segítségre, kell venni ruhát, esetleg bútort is.

A megyei bíróság hivatásos pártfogóinak szobájának ajtaján senkinek nem kell kutatnia, mikor van felfogadás. Az emberek — havonta több mint százán — egymásnak adják a kilincset.

A honvédségi ösztöndíjasok — tiszthelyettesi iskola hallgatói állományba vételükig — havonként 250–500 forint összegű társadalmi ösztöndíjban, és a szakmai kategóriától, az évfolyamtól, valamint az általános tanulmányi eredménytől függően a szakmunkásvizsga letételéig tanulmányi ösztöndíjban és ösztöndíj-kiegészítésben részesülnek.

A tiszthelyettesi képzés időtartama egy év. A hallgatók tanulmányaik befejezése után hivatásos tiszthelyettesi állományba kerülnek és a néphadsereg csapatainál képzettségüknek, képességeiknek megfelelő beosztást kapnak.

A szakmunkásképző intézetek első és második évfolyamán tanulók az oktatási év időtartama alatt, a harmadikos tanulók pedig 1979. január 31-ig pályázhatnak.

— Már vártuk magát. Márianosztráról szabadult. Van már munkahelye?

— Fel tetszeném kérni magát, hogy úgy, ahogyan azt már a börtönben is kért, ha lehetne, autószerelőként segítsen elhelyezkedni. Odabenn is ezt csináltam. Tegnap jártam a régi cégnél, visszavennének. Mondta is a mester: „Fiatalember, magának arany van a kezében, úgy ért a munkájához. Kár, hogy iszik.”

— Most, mielőtt idejött, mennyit ivott?

— Csak két nagyfröccsöt, doktor úr, de nem nyilvános helyen, eltöltöttem az italkiméző helyek látogatásától.

— Örülök, hogy ezt tudja, de...

— Na igen. Tudom. Nem jól kezdtem. Nem is ellenzem én a pártfogói felügyeletet, rám fér. Alávettem magamat. Ugyis csak magammal toltnék ki. Tudom, maga is, az anyám is jól akar. Nem fogok visszaélni a bizalmával. Megállok én a lábamon, doktor úr. Ha nem szórom el a pénzt — nem akarom én itt most megmagyarázni a dolgokat —, de hat év alatt két Zsigulit is vehettem volna. Ha a börtönöveket is számolom, akár háromat is.

— Most ki kell váltania a munkakönyvét, fényképet kell csináltatnia a személyi igazolványba. Van pénze?

— Nincs! A kétezzer forintot, amit szabaduláskor kaphoz kaptam, ezeket a ruhákat vettem, amiket most rajtam lát. Kérném is, hogy utaljon ki a börtönkeresmenyemből háromezer forintot, télikabátot kell vennem!

A harmincéves, négyszerezen büntetett autószerelő, pépita átmeneti kabátban, egy Rejtő-könyvből előlőpő, rozszant világi pózában veszi át az utalványt. Rekedt hangon helyeseli, a vagányok bizalomgerjesztőre igazított mosolyával nyugtatja meg a hivatásos pártfogót: a télikabát blokkját — bizonyítékképpen

— természetesen be fogja mutatni.

— Jöjjön csak beljebb! Az előbb beszéltem a társadalmi pártfogójával, a művezetőjével. Azt mondta, magát már egy hete nem látták a műhelyben...

— Most jövök az SZTK-ból, doktor úr! Megrandult a csuklóm, meg aztán itt van ez a régi csontkinövés, egyre jobban fáj, meg fogom műtetni magam.

— Legalább betelefonált volna a főnökének, hogy beteg! Már többször ült munkakerülésért. Itt, ebben a székben mondta nemrég, ezután minden másként lesz. S a heverőt, amire a múltkor pénzt kért, megvette-e?

— Hát... A heverőt azt nem, de vettem egy Sokolt: olyan egyedül vagyok.

— De kabátot sem vett, még mindig ez az orkándzseki van magán!

— Nem tudom beosztani a pénzt...

— Négyezer forintot keres havonta, ennél kisebb pénzből is élnek emberek. Kénytelen leszek letiltatni a fizetéséből — a maga érdekében.

— Nőtülök, doktor úr! Legyen szíves tizezret kiutalni a pénzből! Ica — tudja, bemutatam már magának — végre beleegyezett. A szülei befogadnak minket, bútort is vettek. Igaz, gyereket hoz magával az asszony, de nem baj. Végre nekem is lesz család, talán saját gyerekeim is. Két éve ismerjük egymást, doktor úr, nemsokára letelik a pártfogói felügyelet. Jöjjön el a lakodalomba! Szép ruhát veszek az asszonynak, lesz olyan az esküvőm, mint akárcsak másé! Eljönnek a munkatársaim is, a társadalmi pártfogóm váltotta a tanúskodást... A vőlegénynek enyhén deredek a halántéka, eddig nem gondolkodott a házasságra. Tizenhat évet ült: nyereségvágyból elkövetett emberölés miatt.

Ladányi Zsuzsa

Magyar filmek külföldi mozikban

Hét európai szocialista ország — Bulgária, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Lengyelország, az NDK, Románia és a Szovjetunió filmkereskedői vettek részt a héten a magyar filmek szokásos év végi „árverezésén”. A bemutatott tíz, 1978-ban készült játékfilm általában tetszett a szakembereknek, amit tükröz az átvett filmek száma is. Legtöbb filmet Bulgária vásárolta: öt filmet a mozihalózatban, kettőt a televízióban mutatnak be. Csehszlovákia és Lengyelország hat, az NDK és a Szovjetunió négy-négy, Jugoszlávia és Románia pedig három-három új magyar játékfilmet átvételére írt alá szerződést.

A legnagyobb sikert a Mórész Zsigmond regényéből

készült: „Nem élhetek műszakos nélkül” című film aratta, amelyet egy kivételével valamennyi országban bemutatják. A több mint harminc fesztiváldíjat nyert televíziós gyermekfilm, a „Keménykalap és krumpliorr” mozifilm változata is sikert aratott: öt szocialista országban fogják vetíteni. Radó Sándor dokumentumregényének filmváltozatát, a „Dóra jelent”-t, valamint Bacso Péter alkotása, az „Áramütés”, ugyancsak öt-öt baráti állam filmkedvelője jut el. Figyelemre méltó a Kovács András rendezte „Ménesgazda” fogadtatása, amely speciális magyarországi témát dolgoz fel, köpi ennek ellenére eljutnak Lengyelországba és Jugoszláviába is.

A nyomok vallanak

Málta szigetén, Valletta fővárostól nem messze, nemrég furcsa keréknyomokat találtak. Azt lehetett gondolni, hogy ezt évről évre ugyanabban az irányban haladó szekerek kerekai hagyták maguk után. Régiesen azonban — márpedig ezek a nyomok igencsak régiek — Málta szigetén a kerék nem volt különös becsben. A barázdák eredetének okát nehéz kideríteni, a málta tudósok azonban úgy vélik, hogy ezeket vontató saroglyák vágták =

ol'asfélék, mint amilyeneket valamikor az észak-amerikai indiánok használtak teherszállításra. Ezeknek segítségével a régi máltaiak usyanis földet szállítottak fel a köves hegyvölgyekre: a teraszos földművelésnek szüksége volt a völgyekből származó termőtalajra. Bizony, igen sokszor kellett felvonsozni a súlyos szánokat a hegyoldalba — pontosan annyiszor, hogy ezek a mély nyomok örökre megmaradjanak a mészköves talajon.